

Han gav os Selvtillid

Taler

Bjørnstjerne Bjørnson

Dato

23 august 1880

Sted

Bergen

Omstendigheter

Ole Bulls begravelse

1 Han var elsket Ole Bull; det viser sig idag. Han var æret; men det er mere at være elsket end æret.

5

Skal vi forstaa dette dybe Forhold i dets Oprindelse, - skal vi forstaa ham selv, og hvorledes han blev for os hvad han nu er, saa maa vi søge tilbage til den Tid, hvori han traadte frem.

10

Vi var et lidet, fattigt Nybegynderfolk med store Erindringer hinsides Aarhundreder; det gav Længsler, vi ikke magtede, saa det var ikke frit for, vi blev spottede. Vor Smule aandelige Arv fra sidste Tid var delt saaledes, at der næsten
15 intet kom paa vor Part; man tænkte os uduelige til aandelig Selvstændighed, og de saakaldte bedste blandt os troede det samme. En norsk Literatur ansaaes for en Umulighed, selv da den rige Begyndelse stod der; en selvstændig norsk historisk Skole var noget latterligt; vort Sprog var ikke fint, naar det ikke taltes med dansk Akcent og bløde Konsonanter, en norsk Skuespilkunst utænkkelig
20 ogsaa for os selv.

Politisk stod det ikke likere; vi var nylig solgt og kjøbt, og den Frihed, som vi
25 alligevel dristede os til at tage, og som vi havde forstaaet baade at holde fast og at udvide, den gav os ingen Sikkerhed, men megen Bekymring. Vi turde ikke engang vise "officiel" Glæde, da det kunde blive ubehageligt for os paa høiere

Steder.

30

Men saa var den unge Slægt voxet til, den som var opdraget i de første Frihedsaar og som ikke havde de ældres Bekymring og Forsigtighed, men desto mere af
35 Harm, Trods, havagtig Uro; den levede i en Morgenfølelse af Frihed og Ære, og i denne Morgenfølelse kom Ole Bulls Toner som det første Solglitter over Fjeldene.

40

Dengang var nettop Folkemelodien brudt ind i Musiken, det demokratiske ogsaa der ind i det aristokratiske, det nationale ind i det abstrakte, det individuelle ind i det idealt-formelle. Det er vor Ære og vor Bestemmelse, at det var da, vi kom med.

45

Naar man taler med de ældre - jeg var selv et Barn dengang - om da de saa den norske Kjæmpeskikkelse, som pludselig stod frem - ikke lavt - nei, paa Verdens
50 højeste Steder, hos dens Keisere og Konger, paa Millionstædernes store Operascener og spillede med en vild Kraft som alene en Mand havde havt før ham, men som hos Ole Bull var egenartet, var iderligere, var norsk; naar de læste om, at han stod og sang ud af sin Violin norske Folkemelodier og følte at Folkenes Sjæl havde blandet sig med vor, mens de fremmede lo og grød og bag
55 ham skimtede vort Folk og vort naturskønne Land *. da forstaar man den Forjættelse, den Sikkerhed, den Tro, den Stolthed, han vakte - han først - i det norske Frihedsliv. Henrik Wergeland giver det Udtryk, naar han lar Norge synge til Ole Bull:

60

O, vant til Sønens Verdensry,

mit Øie funkler op paa ny.

65

Drag hen, min Søn, den samme Lyst

70

har rørt sig i Din Moders Bryst.

75 Jeg ogsaa digtet har engang

Heimskringlas Liv, det er min Sang.

80

Jeg skrev min egen Epopée,

hver Helt var deri en Idé.

85

Op til mit Hjerte gyldenblaa

den store Havets Harpe laa.

90

Da han kom hjem fra de første Tog, - bare at se ham var en Fest. Da han spillede de tonende Eventyr, som man skamfuld havde gjemt i sin Barneerindring, men
95 som nu havde gjort Lykke hos Keisere og Konger, da følte den daværende Slægt sig paa Tilværelsens høieste Højde; Ole Bull blev det første og største Festøieblik i dette Folks Liv; han gav os Selvtillid, - det største som den Gang kunde gives os.

100

Dette er Ole Bulls udødelige Ære, dette er den væsentligste Gjerning i hans Liv.

105

Vil man maale et Indtryks Dybde, saa gaa til dets Udtryk i Literaturen. Læs
Welhavens Digt til Ole Bull fra denne Tid. Enhver, som kjender lidt til den
europæiske Literatur, betænker sig ikke paa at sige, at det hører til det skønneste
110 i lyrisk Poesi.

Hvorledes blev det netop han, som kom til at gjøre dette? Han var født af en
115 musikalsk Slægt, men det vilde ikke have gjort det, hvis ikke
Fædrelandskjærligheden her havde havt en tænkende Evne. Hans første Barneleg
faldt i Krigens Tid for vor Selvstændighed, hans Barnerøst var med at rope de
første Hurra for vor unge Frihed, og da han var Yngling - jeg ved det specielt -,
da sang hans Violin med sin brede, grænseløse Jubel vore første Nationalsange
120 oppe paa Henrik Wergelands Studenterhybel, og blev Ouverturen til dennes
landsbevægende Syttende-Mai Begeistring.

125 Fra disse Stemninger reiste Ole Bull ud.

Fædrelandskjærligheden var den skabende Kraft i hans Liv. Naar han oprettede
130 det norske Theater, naar han ogsaa ellers støttede norsk Kunst, naar han hjalp
det nationale Museum, naar hans mægtige Violin sang for andre patriotiske
Øiemed, naar han overalt, hvor han kom hen, hjalp Landsmænd og andre, som
trængte, saa skede det ikke saa meget for Sagens eller Personens egen Skyld som
til Norges Forherligelse. Og han følte sig altid som vor Repræsentant. Og syntes
135 han, det trængtes - det var ude eller hjemme - at træde op som "Ole Olsen Viol,
norsk Nordmand fra Norge", han forsømte det aldrig. Hans
Fædrelandskjærlighed havde noget naivt, noget skinsygt ved sig; de Tiders
maatte blive saa. Men det var noget for os, at vor "fineste" Mand, der kom fra
Europas aandfuldeste Saloner, kunde og vilde gaa Arm i Arm med vore tarvelige
140 norsk-norske Begyndelser, der var endnu mindre "fine" den Gang end nu. Det
ligger i Sagens Natur, at det begyndende aldrig er fornemt; dette blir det først,
naar det er færdigt og anerkjendt af alle; men da er det i Regelen ogsaa forbi med
det.

Denne dybe Trofasthed i Ole Bulls Natur, gennem al hans Ustadighed, mod
det, som var overensstemmende med hans Natur, har gjort ham folkekjær; med
150 andre Ord, det er hans Fædrelandskjærlighed, som har gjort det.

Ligesom med Henrik Wergeland. Han og Henrik Wergeland var jevnaldrende
155 og jevnlige. Den ene svarte til den anden, som Skogens Sang svarer til Markens
Vaar, eller som Vestlandets Hav, Skjær, urolige Fjeldgrupper, korte Lysglimt i
Lierne, det ustadige Skifte af Lys og Skygge svarer til Østlandets Skogaaser,
store, rige Landstad med Mjøsens Straaleflade deri. Den ene var Vestlandets blaa
Gut med det havsalte Humor, den ustadige Vikingeaand; den anden var
160 Østlandets Graagut; vistnok var der ogsaa vestlandsk Blod i Henrik Wergeland;
men han havde Aandsfarve af det store, milde vidtskuende i et østlandsk
Landskab med Fjeld i det Fjerne.

165 Naar Ole Bull talte om sin Kunst, plejede han at fortælle, at han havde lært at
"syng" af Italienerne; dette var utvilsomt; Sangens ydre Form var lært der; men
selve Evnen og Farverne var fra Sjælen i vor Sjæl, dens umiddelbareste Bud
Folkevisen, saaledes som Fædrelandskjærligheden havde oplødet den for Ole
170 Bulls Sans. En ældre Verdenskunstner har sagt til mig: "Feilene ved Ole Bulls
Spil er mærkbarere nu, da han blir ældre; men ingen Kunstner i vor Samtid har
eiet Ole Bulls poetiske Kraft, som han i sine oplagte Øjeblikke har spillet en
Melodi, er den aldrig blevet spillet bedre". Jeg tænker, at enhver af Aand, som
har hørt ham, siger det samme.

175

Man har klaget over, at Ole Bull ikke har efterladt sig større musikalske Værker.
Dette er ubilligt. Den, der saa helt som han kunde henhøre i Øieblikket, kan ikke
180 mere; de Betingelser, som skaber den ene Evne, udelukker den anden, netop
størst, hvor Evnen er størst.

Men det var noget for os den Gang - og det er altid noget for et lidet Folk - at

185 have en første Rangs Mand iblandt sig. Det gav den umiddelbare Forstaaelse af
det store, det forlængede vore Maal for, hvad den menneskelige Evne kan, den
øgede Kappestridens Kraft - og det over alle Strøg.

190 Lad os ved denne, den største Grav udsige et "Ære være!" over alle de
banebrydende Kunstnere iblandt os, som ikke alene har skabt Efterfølgere i sit
Fag, men skabt Ærgjerrighed, Kappelyst, Glæde i Tilværelsen overalt; dette øger
den moralske og intellektuelle Arbeidsevne, - det største Legat, som kan
195 efterlades.

Jeg husker ham helst i de store bergenske Syttende-Mai Festtog; thi han var et
200 Festtog, han alene, majestætisk fortryllende, som han gik der, saaledes at bare en
Haandbevægelse, et Blik overgjød den med Feststemning, som fik det.

205 Saaledes Arm i Arm med hele vor nationale Bevægelse, adlende den, optagende i
sin Kjærlighed det største med det mindste, adlende det, - dette var hans Liv, var
Trofastheden i det.

210 En saadan Fædrelandskjærlighed lønner den, som har den, med Undere. Da jeg
læste om, at han, som hvert Aar vilde hjem med Trækfuglene til vor Sommer,
ogsaa vilde det iaar, og at Fædrelandskjærligheden formaaede at bære ham hjem
trods den store Afstand, Lægers Modsigelse og Hindringer, saa tænkte jeg paa
215 Henrik Wergelands Ord til Robert Major:

"Først did og saa til Himlen vilde
220 den gamle graa Republikan".

225

Hans Øie vilde omvavne det Land, han elskede, før det brast. Denne Trofasthed i Ole Bull skal vi lønne med Trofasthed. Jeg for min Del siger tilbage: Jeg vil være trofast mod Ole Bull.

230

Landsmænd, lad os ikke gaa herifra uden at have takket hende, som gjorde, hvad et helt Folk skulde have gjort, men som et saadant saa vanskelig kan, selv om det vil, - aabnede hans Alderdom i et Hjem i Skjønhed og Hygge, og fulgte hans Liv
235 i utrættelig Opofrelse. I sine barnlige, gode Stunder kunde han tale til os, hans Venner, i rørende Taknemmelighed mod hende, det kan vi vidne.

240 Et er det sikkert, at vi idag begraver med ham selv, det er hans Feil. Er der noget, som kan vidne om det godes Overlegenhed over det onde i Menneskehedens Natur, saa er det, at strax Døden træder til, falder den Forstaaelse over Livet, som siger, at Feilene og Fortrinnene havde Sammenhæng. Kjærligheden, som alene eier alle Hemmeligheder, overtager da Forklarelsen. Ole Bulls Feil var det
245 forkjælede store Barns; det siger sig selv, at disse føltes tungest i den daglige Omgang, saa hendes Opgave ofte har været svær. Men hun har løst den med Sikkerhed og Troskab. Det sidste, han sagde; var en Bøn til Vennerne om at beskytte hende. Vi sender den til det hele Fædreland, idet vi ber om, at vor Taknemmelighed maa være hendes ærbødige Ledsager, hvor hun færdes iblandt
250 os.

Før, naar vi holdt en Tale til Ole Bulls Ære, saa sluttede vi den gjerne med et
255 "Lange leve Ole Bull!" Dette vil vi aldrig kunne gjøre mere - skjønt død for os er han jo ikke, - han følger os jo hjem herfra. Men jeg vil slutte med en Henvendelse til de unge; den kan ikke gaa ud paa at være trofast mod den afdøde; thi de staar ikke i de ældres Forstaaelse af ham. Men de skal ved denne Grav lægge Mærke til Fædrelandskjærlighedens Undere, som disse har
260 aabenbaret sig i det rige Livsløb, som her er endt.

Kilde

Fedraheimen, 4. september 1880 (www.aasentunet.no)

265

URI

<https://www.virksommeord.no/tale/han-gav-os-selvtillid>

270

275

280

285

290

295

300